

SPIS TREŚCI

OD AUTORÓW		Str. 5
 I. GRUZJA I JEJ MIESZKAŃCY		
Kraj		7
Ludy Kaukazu		10
Różnice regionalne na terenie Gruzji		12
 II. W CZASACH PREHISTORYCZNYCH I W STAROŻYTNOŚCI		
Najdawniejsi mieszkańcy ziem dzisiejszej Gruzji		17
Kolchida i Iberia		20
 III. WE WCZESNYM ŚREDNIOWIECZU		
Przyjęcie chrześcijaństwa		30
Między Persją a Bizancjum		32
Pod panowaniem arabskim		36
Powstanie państwa Bagratydów		38
„Didi turkoba”		43
Kultura		44
 IV. „ZŁOTY WIEK” GRUZJI (KONIEC XI – POCZĄTEK XIII STULECIA)		
Rządy Dawida IV Budowniczego		51
Rządy królowej Tamary		53
Stosunki gospodarcze i społeczne		58
Kultura		65
 V. NAJAZDY STEPOWYCH KOCZOWNIKÓW		
Podboje Mongołów		77
Odbudowa państwa gruzińskiego w XIV wieku		80
Najazdy wojsk Timura Kulawego		82
Stosunki gospodarcze i społeczne		84
Kultura		87
 VI. ROZBICIE DZIELNICOWE XV–XVII WIEKU		
Rozpad monarchii gruzińskiej w XV wieku		90
Między Turcją a Persją		92
Krzyż czy półksiężyc?		99
Mamelucy		102
Stosunki gospodarcze i społeczne		104
Kultura		108

VII. PRÓBY ODRODZENIA PAŃSTWA GRUZIŃSKIEGO W XVIII WIEKU

Działalność Wachtanga VI	113
Działalność Herakliusza II i Solomona I	117
Stosunki gospodarcze i społeczne	127
Kultura	129
W „muzułmańskiej” Gruzji	134

VIII. POD RZĄDAMI CARATU (1801–1864)

Likwidacja królestwa wschodniogruzińskiego	138
Zajęcie zachodniej Gruzji przez Rosję	140
Wojny Rosji z Turcją i Persją	143
Rządy księcia Woroncowa	146
Stosunki gospodarcze i społeczne	148
Kultura	154
Polacy w Gruzji	159

IX. NARASTANIE STOSUNKÓW KAPITALISTYCZNYCH (1864–1914)

Sytuacja polityczna Gruzji pod koniec XIX wieku	165
Struktura demograficzna	169
Zmiany w strukturze agrarnej	173
Rzemiosło, przemysł, górnictwo, handel i komunikacja	182
Ruchy rewolucyjne	188
Kultura	195
Polacy w Gruzji	201

X. W LATACH 1914–1921

W pierwszych latach wojny światowej	205
Republika Zakaukaska	207
Mienszewicka republika gruzińska	210

XI. RADZIECKA GRUZJA

Kształtowanie się Gruzjińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej	214
Struktura demograficzna	216
Rozwój gospodarczy	218
Oświata i kultura	224
Gruzini poza granicami Gruzjińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej	227
Polsko-gruzińskie stosunki kulturalne	230

WSKAZÓWKI BIBLIOGRAFICZNE	232
-------------------------------------	-----

INDEKS NAZWISK	236
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH I ETNICZNYCH	244
SPIS ILUSTRACJI	249
SPIS MAP	251

INDEKS NAZWISK

Pozorne niekonsekwencje w używaniu różnych form imion, typowych dla języka gruzińskiego, rosyjskiego i polskiego, zostały wyjaśnione w tekście tej pracy (s. 5-6). W indeksie zastosowano następujące skróty: dyn. — dynastia; fr. — francuski; gr. — gruziński; ok. — około; pol. — polski; poł. — połowa; ros. — rosyjski; ur. — urodzony; wł. — władca; zm. — zmarły. Daty w nawiasach oznaczają okres życia, daty bez nawiasów czas sprawowania władzy lub zajmowania stanowiska

Abaszeli Aleksander (1884—1954), poeta 225 Abaszidze Grigol (ur. 1913), literat 225 Abaszidze Irakli (ur. 1909), literat 226 Abaszidze Lewan, feudal z Imeretii z XVIII w. 120 Abaszidze Wachushti, przywódca powstania przeciw Persom w drugiej ćwierci XVIII w. 117 Abaza pasza (zm. 1633), dostojnik turecki 103 Abbas I (1557—1628), szach Iranu i Azerbejdżanu od 1581 r. 97, 98, 110 Abbas II, szach Iranu i Azerbejdżanu w l. 1642—1666 98, 110 Abbas, syn szacha Feth-Alego, dowódca wojsk perskich do 1833 r. 113 Abbasydzi, dyn. kalifów panujących w Bagdadzie w l. 750—1258 43 Abchazi Mikołaj, malarz z XVIII w. 132 Abibos św., postać z najdawniejszej gr. hagiografii 31 Abo św., postać z najdawniejszej gr. hagiografii 45 Abu-Said, wł. z dynastii Hulagidów w XIII—XIV w. 80 Achmeteli Aleksander (1886—1977), reżyser filmowy 225 Achundow Mirza Fatali (1812—1878), azerbejdżański pisarz i filozof 155, 204 Adarnase IV, ks. Tao-Klardżeti, w 888 r. przyjął tytuł „króla Gruzinów” 40 Aga Muhammad chan (1742—1797), regent od 1787, szach Iranu od 1796 r. 123, 124, 126, 127, 131, 139, 143 Aleksander Jagiellończyk (1461—1506), w. ks. litewski od 1492 r., król pol. od 1501 r. 93	Aleksander Wielki (356—323 r. p.n.e.), wł. macedoński 25 Aleksander, wł. Imeretii w końcu XV i początku XVI w. 94 Aleksander I (1777—1825), cesarz ros. od 1801 r. 139, 141 Aleksy, wł. Trapezuntu w l. 1204—1222 94 Ali Murtuz, architekt perski pochodzenia gr. z XVIII w. 132 Alichanow-Awarski (zm. 1906), generał ros. 193 Alp Arslan Muhammed Ibn Dawud (1029—1072), wł. Seldżuków od 1063 r. 43 Amaszukeli Elgudża (ur. 1928), rzeźbiarz 223 Amilachwari Giwi, mąż stanu w pierwszej poł. XVIII w. 117 Amiranaszwili Szalwa (ur. 1899), historyk sztuki 233 Andriej Bogolubski, wł. włodzimiersko-suzdalski z XII w. 54 Andrzejkowicz-Butowt Michał, pol. pisarz, zesłaniec na Kaukaz z XIX w. 163 Antioch I, wł. państwa Seleucydów w IV w. p.n.e. 25 Antoni I, katolikos w XVIII w. 131 Antoni II, katolikos w początku XIX w. 140 Antonowska Anna (1885—1978), powieściopisarka radziecka 96 Arakel z Tebrizu (1595—1669), kronikarz armeński 96 Arakiszwili Dymitr, współczesny kompozytor 227 Aratunjan Aszot, współczesny historyk radziecki 233 Arczil II, wł. Imeretii w l. 1661—1663

- i 1667–1681, wł. Kachetii w l. 1664–1675 109, 114, 130
- Artag, wł. Iberii w I w. p.n.e. 26
- Arystarch, namiestnik Kolchidy w I w. p.n.e. 26
- Arsen z Czkondidi, rzemieślnik-artysta z XII w. 225
- Asparuch, namiestnik Iberii w V w. 34
- Azon, namiestnik Iberii w IV w. p.n.e. 25
- Badowski Ryszard, współczesny pol. dziennikarz i literat 230, 234
- Bagranowski Władysław, pol. botanik, kierownik ogrodu botanicznego w Suchumi w drugiej poł. XIX w. 203
- Bagrat III, wł. Gruzji w l. 975–1014 41
- Bagrat IV, wł. Gruzji w l. 1027–1072 42, 43
- Bagrat V Wielki, wł. Gruzji w l. 1360–1393 82, 84, 90
- Bagrationi Dawid (1767–1819), królewicz 126
- Bagrationi Iwane albo Joane, mąż stanu drugiej poł. XVIII w. 122
- Bagrationi Joane (1768–1830), królewicz, literat 157
- Bagrationi Wachushti, nieślubny syn Wachtanga VI, historyk w drugiej poł. XVIII w. 130, 131, 134
- Bagratydzi, dyn. panująca w Gruzji od IX w. do 1801 r. 38, 39, 49, 62, 91, 96, 113, 119, 120, 135, 138, 140, 145
- Bajazet I (zm. 1402), sułtan turecki od 1389 r. 84
- Bakichanow Abbas Kuli Aga (1794–1847), azerbejdżański literat i uczony 161
- Bakuri, gr. filozof w IV w. 32
- Balancziwadze Meliton (1862–1937), kompozytor 201
- Baranowski Bohdan (ur. 1915), pol. historyk 5, 230, 233, 234
- Baranowski Krzysztof (ur. 1948), pol. historyk 5, 234
- Barataszwili Nikołoz (1817–1845), poeta 156, 164, 230
- Bardas Skleros, wódz bizantyjskich powstańców w X w. 41
- Batu chan, wł. Złotej Ordy w l. 1227–1255 76
- Bazyli II, cesarz bizantyjski w l. 976–1025 41
- Béranger Pierre Jean (1780–1857), fr. literat 156
- Bortnowski Władysław (ur. 1912), pol. historyk 234
- Briułłow Karl (1799–1852), ros. malarz 159
- Brzechwa Jan (1900–1966), pol. literat 150
- Burdzi, dyn. Mameluków pochodzenia kaukaskiego w Egipcie w l. 1390–1517 103
- Buri-szad albo Buli-szad, wódz Chazarów w pierwszej poł. VII w. 35
- Castelle, fr. kupiec i przemysłowiec, w 1828 r. założył w Tbilisi manufakturę tekstylną 153
- Cate, wł. Lazyki w drugiej poł. V – na początku VI w. 31
- Cereteli Akaki (1840–1915), pisarz i działacz społeczny 168, 183, 197
- Chairi Efendi, głowa duchowieństwa tureckiego na początku XX w. 205
- Charachidze S., współczesny historyk gr. 235
- Chimszaszwili, rodzina feudalów gr. 134
- Chitariszwili-Occheli Wiera, współczesny historyk literatury 231, 234
- Chosroidowie, dyn. kaukaska pochodzenia perskiego w IV w. 30
- Chuciszwili Josif, drukarz w Achalciche z połowy XIX w. 155
- Chwistek Leon (1884–1944), pol. logik i matematyk 230
- Ciciszwili Giorgi, dyplomata z końca XVIII w. 126
- Cincadze Jase, współczesny historyk gr. 231, 233
- Corneille Pierre (1606–1684), fr. dramaturg 156
- Cycjanow Paweł (1754–1806), ros. generał 139
- Czachruchadze, poeta z XII w. 66
- Czawczawadze Aleksander (1786–1846), poeta 145, 156
- Czawczawadze Garsewane, dyplomata z końca XVIII w. 122, 126
- Czawczawadze Ilia (1837–1907), poeta i działacz społeczny 168, 181, 196, 197
- Czcheidze Nikołoz (pseudonim Karlo, 1864–1926), działacz społeczny 189, 208
- Czelidze Otar (ur. 1925), poeta 225
- Czikowani Simon (1902–1966), literat 225, 230
- Cziladze Tamaz (ur. 1931), literat 225
- Czimczimeli Joane zob. Petrici
- Czobanidzi, dyn. mongolskiego pochodzenia na terenie Azerbejdżanu w XIV w. 80
- Czolokaszwili Garsewane, pisarz w XVI w. 109
- Czudiecki, rektor seminarium w Tbilisi, zabity w 1886 r. 168
- Czyngis-chan (1162–1227), twórca imperium mongolskiego 58, 77, 83
- Dadeszkeliani Konstantyn (zm. 1857), wł. Swanetii 142–143

- Dadiani, dyn. wł. Megrelii 112, 150
- Dadiani Grzegorz (zm. 1804), wł. Megrelii 140
- Dadiani Leon (Lewan), wł. Megrelii w XVII w. 112
- Dadiani Leon, wł. Megrelii w pierwszej poł. XIX w. 141, 142
- Dadiani Szalwa (1874–1959), dramaturg 225
- Damian, malarz w pierwszej poł. XIX w. 88, 89
- Daniłowski Gustaw (1872–1927), pol. pisarz 202
- Daredżan (XVIII w.), żona Herakliusza II 132
- Dawid, biblijny król Izraela w XI–X w. p.n.e. 39, 46, 112
- Dawid II, wł. Tao-Klardżeti w l. 961–1001 40, 41
- Dawid IV Budowniczy, wł. Gruzji w l. 1089–1125 40, 41
- Dawid, brat wł. Gruzji Luarsaba I, przyjął islam i z ramienia szacha rządził Kartlią w drugiej poł. XVII w. 95
- Dawid Narin, rządził częścią Gruzji w l. 1249–1270 79, 80
- Dawid Soslan, mąż wł. Gruzji Tamary 54, 66, 69
- Dawid Ulu, nieślubny syn Jerzego IV, rządził częścią Gruzji w l. 1249–1270 79
- Dawitaja Feofan (ur. 1911), geograf 233
- Denikin Anton (1872–1947), generał ros. 212
- Dionizy Areopagita zob. Piotr Iberyjczyk
- Dodaszwili Solomon (1805–1836), działacz polityczny, filozof, historyk literatury 145, 157
- Dolidze Siemion (ur. 1903), reżyser filmowy 226
- Dumbadze Nodar (ur. 1926), powieściopisarz 225, 230
- Dygasiński Adolf (1839–1902), pol. pisarz 202
- Dymitr I, wł. Gruzji w l. 1125–1156 53
- Dymitr II Ofiarny, wł. Gruzji w l. 1271–1289 80
- Dżabadur Ali-kuli, perski miniaturzysta pochodzenia gr. w XVI w. 112
- Dżafar ibn Ali, arabski namiestnik Zakaukazia w X w. 38
- Dżafarydzi, arabska dyn. na Zakaukaziu w X–XII w. 38
- Dżakeli Beka, gr. feudal, który przyjął islam w XVII w. 134
- Dżaparadze Ucza (ur. 1906), malarz 227
- Dżawachiszwili Giwi, współczesny etnograf gr. 235
- Dżelairydzi, dyn. pochodzenia mongolskiego rządząca częścią Azerbejdżanu w l. 1357–1397 80, 83
- Dżelal ed-Din (1180–1231), syn wł. Chorezmu 78
- Dżordżadze Arczil, działacz polityczny z przełomu XIX i XX w. 190
- Dżibladze Sylwester (1868–1927), działacz rewolucyjny, później jeden z przywódców mienszewików 189
- Dżuanszer Dżuanszeriani, kronikarz z VIII/IX w. 46
- Dżuczi (zm. ok. 1227), syn Czyngis-chana 78
- Dżugaszwili Josif zob. Stalin Józef
- Eldegezidzi, dyn. z terenu Azerbejdżanu z XII–XIII w. 55
- Enwer pasza (1881–1922), turecki polityk i dowódca wojskowy 205
- Eristawi Elizbar, przywódca gr. ruchu monarchistycznego z końca lat dwudziestych i początku lat trzydziestych XIX w. 145
- Eristawi Giorgi (1811–1864), poeta, dramaturg 145, 156, 163, 234
- Eristawi Nino, gr. arystokratka w pierwszej poł. XIX w. 158
- Eristawi Rafael (1824–1901), literat, działacz społeczny 197
- Fath-Ali (zm. 1834), szach Iranu od 1797 r. 143
- Firdausi (ok. 932–1025), perski poeta 66
- Fronczewski Jerzy, pol. działacz rewolucyjny w końcu XIX w. 203
- Fryderyk II (1744–1797), król pruski od 1786 r. 119
- Gabaszwili Besarion (1750–1791), literat 130
- Gabaszwili Grigol (1862–1936), malarz 199
- Gagarin Grigorij (1810–1893), ros. malarz 159, 198
- Gagarin (zm. 1897), gubernator Kutaisi 142
- Gamsachurdia Konstantine (1891–1975), literat 225
- Gaznawidzi, dyn. środkowoazjatycka 43
- Gębarski Bogdan, współczesny dziennikarz pol. 233
- Giurdzi Ahmed, perski architekt pochodzenia gr. w XVII w. 110
- Giorgi tzw. Czarny, zbójnik w XIX w. 180
- Gomulicki Wiktor (1848–1919), pol. literat 202

- Gralewski Mateusz (1826–1891), pol. zesłaniec na Kaukaz, pisarz 164, 234
- Greczko Andriej (1903–1976), marszałek radziecki 235
- Gudiaszwili Lado (ur. 1896), malarz 128, 219
- Gulia Dmitrij (1874–1960), poeta abchaski 225
- Gulia Georgij (ur. 1913), prozaik abchaski 225
- Guramiszwili Dawid (1705–1792), poeta 130
- Gurdzicki Bogdan, Gruzin w pol. służbie dyplomatycznej w drugiej poł. XVII i w pierwszych latach XVIII w. 233
- Gurgen, wł. Iberii w VI w. 34
- Gwaram, namiestnik Iberii w VI w. 35
- Gwelesiani Roman (1859–1884), malarz, grafik, litograf 199
- Hadrian (76–136), cesarz rzymski od 177 r. 26
- Handelsman Marcelli (1882–1945), pol. historyk 232
- Hasan Uzun zob. Uzun Hasan
- Hen Józef (ur. 1923), pol. literat 230
- Hensel Wojciech, współczesny orientalista pol. 232
- Herakliusz (575–641), cesarz bizantyjski od 610 r. 35
- Herakliusz I, wł. Kartlii w l. 1688–1691 i 1695–1703 144
- Herakliusz II (1720–1798), wł. Kachetii od 1744 r., wł. Kartlii i Kachetii (Wschodniej Gruzji) od 1762 r. 117, 119, 120–124, 126, 127, 129–132, 153
- Hugo Victor (1802–1885), fr. powieściopisarz 156
- Hulagidzi albo Ilchanowie, dyn. pochodzenia mongolskiego na Zakaukaziu i w Iranie w XIII–XIV w. 80
- Hulagu (1217–1265), wódz mongolski 79
- Iberyjczyk Piotr zob. Piotr Iberyjczyk
- Ibragimbajli Ch. I., współczesny historyk radziecki 235
- Ilchanowie zob. Hulagidzi
- Inglot Mieczysław, współczesny pol. historyk literatury 230, 234
- Iskander Fazil (ur. 1929), współczesny prozaik abchaski 225
- Ismail I (1490–1524), wł. imperium Sefewidów albo Safawidów (Azerbejdżan i Iran) od 1502 r. 93, 94
- Italos Jan, filozof bizantyjski w XI w. 65
- Jakub z Curtawi, pisarz w V w. 44
- Jan Olbracht (1459–1501), król pol. od 1492 r. 93
- Janiszewski Leon (1810–1861), pol. muzyk i pisarz działający na Kaukazie 162
- Janosik, zbójnik słowacki znany w pol. folklorze 150
- Jaworski Hipolit (Jan?) (1812–1877), pol. zesłaniec na Kaukaz, pisarz, pseudonim Mieczysław Terlica 163
- Jazon, legendarny dowódca Argonautów 22
- Jerzy I, wł. Gruzji w l. 1014–1027 41
- Jerzy II, wł. Gruzji w l. 1072–1089 43
- Jerzy III, wł. Gruzji w l. 1156–1188 53–55, 57, 67, 71, 74
- Jerzy IV Lasza, wł. Gruzji w l. 1213–1222 55, 58
- Jerzy V Wspaniały, wł. Gruzji w l. 1314–1345 80, 82
- Jerzy VII, wł. Gruzji w l. 1393–1407 90
- Jerzy VIII, wł. Kartlii i Kachetii w l. 1446–1466, wł. Kachetii w l. 1466–1470 90, 91
- Jerzy XI, wł. Kartlii w l. 1676–1688 114, 115
- Jerzy XII (zm. 1800), wł. Wschodniej Gruzji w l. 1798–1800 126, 138, 143, 157
- Jurij, syn wł. włodzimiersko-suzdalskiego, mąż wł. Gruzji Tamary 54
- Kajchosro, atabek Samcche-Saatabago w XV–XVI w. 99
- Kakabadze Dawid (1889–1952), malarz 227
- Kakabadze Inga, współczesny historyk literatury 231, 234
- Kandelaki Nikołoz (1889–1970), rzeźbiarz 227
- Katarzyna II (1729–1796), cesarzowa ros. od 1745 r., samodzielna władczyni od 1762 r. 119, 122, 124, 126
- Kawtaradze Jan, emigrant, autor książki o historii Gruzji wydanej w Warszawie w 1929 r. 232
- Kazbek albo Kazbegi Aleksander (1848–1893), pisarz 203
- Kątska Wanda, pol. pianistka w drugiej poł. XIX w. 200
- Kątski Apolinary (1825–1879), pol. skrzypek, wirtuoz i kompozytor 200
- Kecchoweli Lado (Włodzimierz, 1876–1903), działacz rewolucyjny 183–191
- Kekelidze Korneli (1879–1952), historyk literatury 198
- Kiaczeli Leo (Szengełaja Leo, 1883–1963), powieściopisarz 225
- Kipiani Dmetre, marszałek szlachty guberni tbiliskiej do 1886 r. 168

- Komnenowie, dyn. wł. Bizancjum w XI—XII w. i Trapezuntu w XIII—XV w. 56
- Konopnicka Maria (1842—1910), pol. pisarka 202
- Konorski Jerzy (1903—1973), pol. biolog 230
- Konstantyn Monomach, wł. bizantyjski w l. 1042—1054 42
- Konstantyn, wł. Gruzji w l. 1407—1413 90
- Konstantyn III, wł. Kartlii w l. 1469—1505 91, 93
- Konstantyn II, wł. Kachetii w l. 1723—1729 116
- Krusiński, albo Kruszyński, Krosieński itp. (1679—1757), pol. autor prac o historii Kaukazu i Iranu 134, 233
- Kubacki Wacław (ur. 1907), historyk literatury, pisarz 230, 234
- Kudzi, wł. Kolchów w III—IV w. p.n.e. 25
- Kuligowski Mateusz Ignacy, poeta pol. w drugiej poł. XVII w. 46
- Kumaniecki Kazimierz (1905—1977), pol. filolog klasyczny 27
- Kutateladze Apollon, współczesny malarz 227
- Kutateladze Samson (ur. 1914), fizyk 224
- Kutaeli Aleksander (ur. 1897), pisarz 225
- Kutlu-Arslan (Kutlu-Arslan), mąż stanu w końcu XII w. 64
- Kwarkwere, atabek Samcche-Saatabago w XV w. 90, 91, 98
- Lafontaine Jean (1621—1695), fr. poeta 131
- Lang David Marshall (ur. 1924), historyk angielski 233
- Laschiszili Giorgi, działacz polityczny z przełomu XIX i XX w. 190
- Laz Joane, pisarz w V w. 46
- Leist Artur, pol. popularyzator wiedzy o Kaukazie w XIX w. 202, 203
- Lenczewski Mikołaj, współczesny autor związany z pol. środowiskiem prawosławnym 235
- Leonidze Giorgi (ur. 1899), literat 230
- Leonidze Solomon, działacz polityczny z przełomu XVIII i XIX w. 138
- Lepecki Mieczysław (1897—1969), pol. podróżnik i pisarz 230
- Lermontow Michał (1818—1841), ros. poeta 156
- Lisaszili Jakinte, współczesny powieściopisarz 225
- Lloyd George (1863—1945), angielski polityk, premier w l. 1916—1922 211
- Lordkipanidze G., współczesny historyk radziecki 235
- Lordkipanidze Konstantin, współczesny powieściopisarz 229
- Lordkipanidze Mariam, współczesna uczona, historyk 235
- Luarsab I, wł. Kartlii w l. 1530—1556 95
- Ludwik XIV (1638—1715), wł. Francji od 1641 r. 5
- Łapczyński Kazimierz (1823—1893), pol. zesłaniec na Kaukaz, autor wielu prac o Gruzji 163, 164, 174, 234
- Macharadze Filip (1868—1941), działacz rewolucyjny 189, 190, 203, 213
- Macharadze N. A., współczesny historyk gr. 235
- Maciejowski Wacław Aleksander (1792—1883), pol. prawnik i historyk 164
- Majsuradze Giorgi (1817—1885), malarz 159
- Makryna, królowna kachetyńska, poetka w XVI w. 109
- Mardżaniszwili Konstantin (1872—1933), reżyser 225
- Mardżaniszwili Konstantin (ur. 1903), matematyk 224
- Marek, zakonnik, malarz w drugiej poł. XVI w. 110
- Markowa O. P., współczesny historyk radziecki 235
- Marr Mikołaj (1865—1934), językoznawca, filolog, archeolog 198
- Masztoc, armeński uczonec w V w. 44
- Medea, legendarna królowa Kolchów 22
- Melik szach, wł. Seldżuków w l. 1072—1092 43, 44
- Melikaszili Piotr (1850—1927), chemik 198
- Merczule Giorgi, pisarz w X w. 45
- Merwan ibn Muhammad zwany Głuchym, dowódca wojsk arabskich na Zakaukaziu w l. 736—738 37
- Meschiszili Grigol, malarz w pierwszej poł. XVIII w. 132
- Meunargia Pepu, artysta złotnik w pierwszej poł. XIX w. 159
- Michał, patriarcha antiocheńsko-jerozolimski w XV w. 92
- Mickiewicz Adam (1798—1855), pol. poeta 156, 231
- Mikawa Utu, przywódca powstańców chłopskich w poł. XIX w. 150
- Mikołaj Romanow, wielki książę, namiestnik Zakaukazia w latach I wojny światowej 207

- Miran szach, syn Timura, w XV w. rządził częścią państwa ojca 84
- Mirian, wł. Iberii w IV w. 28, 46
- Mitrydates VI Eupator (120–53 p.n.e.), wł. Pontu 125, 126
- Młokosiewicz Ludwik (1831–1909), przyrodnik, badacz Kaukazu 203
- Modrekili Mikele, kompozytor w X w. 48
- Mojżesz z Choni, średniowieczny poeta 66
- Mosaszwili Ilo (1896–1954), poeta i dramaturg 225
- Mrowli Leonti, kronikarz w VIII bądź w XI w. 46, 47
- Mrewliszwili Aleksander (1866–1933), malarz 199
- Mthewari Joane, kompozytor w X w. 48
- Muscheliszwili Nikołaj (1891–1976), matematyk 224
- Musa, wł. części Syrii z przełomu XIV i XV w. 90
- Nadir (1688–1747), szach Iranu od 1736 r. 117, 118, 123, 132
- Nakaszydze Jerzy, gr. literat emigracyjny działający w latach międzywojennych w Warszawie 230
- Neberidze Joane, autor literatury dla ludu z XIX w. 155
- Nemezjusz z Emesy, filozof bizantyjski z IV w. 66
- Niemojewski Andrzej (1864–1921), pol. literat 202
- Nikoladze Jakub (1876–1951), rzeźbiarz 227
- Nikoladze Niko (1843–1928), działacz społeczny i polityczny 168
- Nikon (zm. 1906), egzarcha Gruzji 192, 193
- Nino św., krzewicielka chrześcijaństwa na terenie Iberii w IV w. 36, 40
- Nizami z Gandzy (1141–1209), poeta persko-azerbejdżański 109
- Noneszwili Josif (ur. 1920), poeta 225
- Nowosielcew A. P., współczesny historyk radziecki 235
- Nursal bek, chan Awarii w połowie XVIII w. 118
- Occheli Wiera zob. Chitariszwili-Occheli Wiera
- Odzelaszwili Arsen (zm. 1843), zbójnik, bohater ludowy 150
- Oltag, wł. Kolchów z I w. n.e. 26
- Omar (ur. 581 lub 591), kalif w l. 634–644 36
- Omar, wnuk Timura, wł. części jego państwa w XV w. 84
- Omar, chan Awarii z przełomu XVIII i XIX w. 127
- Opizari Beka i Beszken, złotnicy w XII w. 75, 76
- Orbeliani Arslan, gr. dyplomata w końcu XVIII w. 126
- Orbeliani Grigol (1800–1883), poeta 145, 156
- Orbeliani Subchan Saba (1680–1725), dyplomata i bajkopisarz 116, 130, 131, 230
- Orbeliani Wachtang (1812–1890), poeta 145, 163
- Ordżonikidze Grigorij (1886–1937), wybitny działacz rewolucyjny 5, 6, 213, 214
- Orłowski Wojciech, pol. zesłaniec na Kaukaz w XIX w. 148
- Orzeszkowa Eliza (1842–1910), pol. pisarka 202
- Osman (1259–1326), twórca państwa turecko-osmańskiego 92
- Pagaczewski Stanisław (ur. 1916), pol. literat 230
- Palawandiszwili, rodzina gr. feudalów 134
- Palawandiszwili Jase, uczestnik monarchistycznego ruchu z końca lat dwudziestych i początku lat trzydziestych XIX w. 145
- Paliaszwili Zakaria (1871–1933), kompozytor 227
- Pancchawa Arczil, współczesny historyk gr. 235
- Paskiewicz Iwan (1782–1856), feldmarszałek ros. 144
- Paweł I (1754–1801), cesarz ros. od 1796 r. 126, 127, 138, 139
- Paweł, egzarcha Gruzji w drugiej poł. XIX w. 168
- Peradze Grzegorz, Gruzin, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, teolog, zamordowany przez Niemców podczas II wojny światowej 229, 234
- Perestiani Iwan (1870–1959), reżyser filmowy 226
- Perzyński Włodzimierz (1877–1930), pol. pisarz 202
- Petrarka (1304–1374), włoski poeta 156
- Petrici Joane zwany Czimczimeli, filozof z przełomu XI i XII w. 65, 66
- Petriuszwili Wasilij, chemik z przełomu XIX i XX w. 198
- Pietraszkiewicz Ksawery (1814–1887), pol. literat zesłany na Kaukaz 162
- Piotr Iberyjczyk (pseudonim Dionizy Areopagita, 409–488), rzecznik monofizytyzmu 31, 46

- Piotr I Wielki (1672–1725), cesarz ros. wraz z bratem od 1682 r., samodzielnie od 1689 r. 116, 117
- Pirosmaniszwili Niko (1860–1918), malarz 199
- Piskorski Sebastian, pol. pisarz z drugiej poł. XVII w. 46
- Platon (427–347 p.n.e.), filozof grecki 65
- Pompejusz Wielki (106–40 p.n.e.), rzymski wódz i mąż stanu 26
- Potiomkin Paweł (1743–1796), generał ros. 122
- Proklos Diadoch, bizantyjski filozof w V w. 66
- Prokofiewa Dina, współczesny radziecki historyk literatury 234
- Prus Bolesław (właściwe nazwisko Głowacki Bolesław, 1847–1912), pol. pisarz 202, 231
- Przybyszewski Stanisław (1868–1927), pol. pisarz 202
- Pszawela Waża (właściwe nazwisko Razi-kaszwili Luka, 1861–1915), pisarz 197
- Puszkina Aleksander (1799–1837), ros. po-eta 156, 162
- Rawicz Stanisław, współczesny historyk literatury stale mieszkający w Gruzji 230–234
- Razikaszwili Luka por. Pszawela Waża
- Reychman Jan (1910–1975), pol. historyk i orientalista 230, 233
- Reza (1878–1944), szach Iranu w l. 1925–1941 229
- Roman Diogenes, cesarz bizantyjski z XI w. 43
- Romanowowie, dyn. panująca w Rosji od początku XVII w. do 1917 r. 208
- Rostom I, wł. Kartlii w l. 1634–1658 96, 111
- Rostom, erista w Raczy w XVIII w. 120
- Różewicz Tadeusz (ur. 1921), pol. poeta 231
- Rudzki Konstanty (1819–1899), pol. prze-mysłowiec 181, 187
- Rustaweli Szota, poeta w XII w. 6, 67, 69, 112, 130, 155, 163
- Rusudan, wł. Gruzji w l. 1223–1245 55, 78, 88
- Saakadze Giorgi (1580–1629), wódz i mąż stanu 96, 109, 226
- Saakadze Józef, metropolita z drugiej poł. XVII w. 109
- Sabanidze Joane, pisarz z przełomu VIII i IX w. 45
- Sachak, arabski emir w Tbilisi w IX w. 38
- Sadzagelaszwili Kirion, katolikos od 1917 r. 207
- Safawidzi zob. Sefewidzi
- Sajat Nowa (zm. 1795), poeta armeński piszący również w języku gr. i azerbejdżańskim 131
- Salomon, wł. Izraela w X w. p.n.e. 39, 46
- Sapar pasza zob. Dżakeli Beka
- Sargis z Tmogwi, poeta w X–XI w. 66
- Sasanidzi, dyn. perska 226–652 29, 31, 36
- Schiller Friedrich (1759–1805), niemiecki poeta 156
- Seleucydzi, dyn. macedońska na Bliskim Wschodzie 312–64 p.n.e. 25
- Selim chan, wł. Kachetii z XVII w. 101
- Siausz, perski miniaturzysta pochodzenia gr. z XVI w. 112
- Sieni, wł. Dajanaów w XII w. p.n.e. 21
- Sienkiewicz Henryk (1846–1916), pol. pisarz 202, 231, 234
- Sikirycki Igor (ur. 1920), pol. pisarz i tłumacz 230
- Sefewidzi albo Safawidzi, dyn. pochodzenia azerbejdżańskiego panująca w Persji od początku XVI do poł. XVIII w. 93–95, 133
- Skarga Piotr (1536–1612), pol. pisarz i kaznodzieja 46
- Sokołow Piotr (1821–1899), ros. malarz 159, 198
- Solomon I (1735–1782), wł. Imeretii od 1752 r. 117, 120, 121, 127, 129
- Solomon II (1773–1815), wł. Imeretii w l. 1789–1810 123, 140, 142
- Stołypin Piotr (1852–1911), ros. polityk 194
- Stalin Józef (właściwe nazwisko Dżugasz-wili, 1879–1953), działacz rewolucyjny, mąż stanu 189, 190, 198, 213
- Strumpf Edward (1873–1901), pol. botanik i pisarz 184, 202–203
- Strutyński Juliusz (1810–1878), pol. pisarz 162, 163, 234
- Sumbat Bagratuni, wielki koniuszy Armenii z III w. 39
- Szachruch, oślepiiony potomek Nadira w pierwszej poł. XVIII w., szach perski 123
- Szamil (1797–1871), wódz górali Północnego Kaukazu i Dagestanu w l. 1834–1859 146–148, 201
- Szanszijaszwili Sandro (ur. 1888), poeta 225
- Szawteli Joane, poeta w XII–XIII w. 66
- Szengelaja Aleko (ur. 1910), poeta 225
- Szengelaja Leo zob. Kiaczeli Leo
- Szengelaja Nikołaj (1903–1943), reżyser filmowy 226
- Szerwaszidze, dyn. wł. Abchazji 141
- Szuszani, męczennica z V w. 44
- Szymon, wł. Kartlii w l. 1556–1601 95, 96

- Tabagua Ilia, współczesny historyk gr. 232
- Tabidze Galaktion (1891–1959), poeta 224
- Tabidze Tycjan (1893–1937), poeta 225
- Tahmasib I (1513–1576), szach Iranu i Azerbejdżanu od 1524 r. 95, 110
- Takaiszwili Ewtime (1863–1953), historyk, filozof, archeolog 198
- Tamara (ok. 1165–1213), wł. Gruzji od 1184 r. 53–57, 64, 66, 69, 70, 74, 78, 84, 85, 87, 88, 105, 164
- Tejmuraz I (1589–1663), wł. Kachetii w l. 1606–1614, Kartlii i Kachetii w l. 1634–1632, Kachetii w l. 1634–1648 96, 98, 109
- Tejmuraz II, wł. Kachetii w l. 1731–1744 117, 118
- Tekla, córka Herakliusza II, druga poł. XVIII w. 132
- Terlica Mieczysław zob. Jaworski Hipolit
- Tewdore, malarz w XI–XII w. 73
- Tetmajer Włodzimierz (1861–1923), pol. malarz i pisarz 202
- Timur (1336–1405), twórca imperium środkowoazjatyckiego 82–84, 86, 87, 89, 92, 104
- Tochtamysz, chan Złotej Ordy w końcu XIV w. 83
- Togrul beg, wł. Seldżuków w l. 1055–1063 43
- Tornik Joane, gr. wódz w X w. 41
- Trzaskowski Adam, pol. zesłaniec na teren Gruzji w latach trzydziestych i czterdziestych XIX w. 162
- Tumaniszwili Michał, działacz kulturalny w połowie XIX w. 161
- Turmanidze Chosro, poeta i tłumacz w końcu XVII w. 109
- Urbanowska Zofia (1849–1939), pol. pisarka 202
- Uzun Hasan (zm. 1478), wł. państwa Białego Barana od 1453 r. 91, 93
- Voltaire (właściwe nazwisko Arouet François Marie, 1694–1778), fr. pisarz, filozof i historyk 156
- Wachtang Gorgasal, wł. Iberii w l. 446–510 33, 34, 46, 49
- Wachtang V, wł. Kartlii w l. 1659–1676 96, 97, 100, 114
- Wachtang VI (1675–1737), wł. Kartlii w l. 1711–1715 i 1719–1724 47, 111, 114–116, 127, 129–134, 145
- Wacznadze, rodzina feudałów 134
- Waliszewski Zygmunt (1897–1936), pol. malarz 199
- Warneńska Monika (ur. 1922), współczesna pol. pisarka i historyk 234
- Warsken, iberyjski feudal w V w. 44
- Wazech Mirza Szafi (1796–1852), azerbejdżański poeta 155
- Wekua Ilia (ur. 1907), matematyk 224
- Wereszczagin Wasilij (1848–1904), ros. malarz 198
- Widerszał Ludwik (zm. 1944), pol. historyk 235
- Winiewicz Kazimierz, pol. historyk literatury z lat międzywojennych 230, 233
- Witruwiusz, rzymski autor dzieł z zakresu architektury w I w. p.n.e. 27
- Władysław Jagiellończyk (1456–1516), wł. Czech od 1471 r., również wł. Węgier od 1490 r. 93
- Wołkowa Natalia, współczesny etnograf radziecki 235
- Woroncow Michał (1782–1856), namiestnik Kaukazu w l. 1844–1854 147, 154, 155
- Woroncow-Daszkow Illarion (1837–1916), namiestnik Kaukazu w l. 1905–1915 192
- Woźniak Andrzej, współczesny etnograf pol. 235
- Zabłocki Łada Tadeusz (1813–1847), pol. poeta, zesłaniec na Kaukaz 160–162
- Zagórski Jerzy (ur. 1907), pol. literat i tłumacz 230
- Zagórski Leonard (1827–1891), pol. pochodzenia językoznawca, etnograf i geograf 203
- Zapolska Gabriela (1860–1921), pol. pisarka 202
- Zdanowicz Giorgi (1854–1917), pol. pochodzenia gr. działacz polityczny i społeczny 190
- Zedginidze Guram, współczesny historyk gr. 231, 235
- Zubow Walerian (1771–1804), dowódca wojsk ros. na Kaukazie w 1796 r. 124
- Żeromski Stefan (1864–1925), pol. pisarz 211
- Żiwow Mark, współczesny radziecki historyk literatury 230, 234
- Żordania Noe (1870–1953), początkowo działacz rewolucyjny, następnie przywódca gr. mieniszewików 189, 208, 210

INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH I ETNICZNYCH

W indeksie zastosowano następujące skróty: g. — góra; rz. — rzeka. Pominęte zostały często występujące hasła: Gruzini, Gruzja, Kaukaz i Zakaukazie

- Abazgowie 24
 Abazini 11
 Abchaska Socjalistyczna Republika Radziecka 216
 Abchazja 6, 14, 15, 20, 38, 40, 41, 69, 71, 91, 92, 94, 125, 136, 137, 141, 147, 148, 163, 165, 166, 170, 173, 178, 181, 188–190, 205, 210, 212, 215, 218, 219
 Abchazowie 11, 13, 26, 102, 166, 170, 218, 227
 Achalciche 101, 103, 121, 125, 128, 129, 134, 135, 142, 144, 147, 151, 155, 171, 173, 205, 210, 212, 215, 219, 220
 Achalkalaki 151, 171, 181, 210, 215
 Adrianopol 144
 Adygowie albo Adygejcy 11
 Adżaria 6, 13–15, 99, 101, 102, 135–137, 166, 169, 170, 205, 207, 209, 210, 218, 228
 Adżarowie 6, 13, 166, 172, 212, 218, 227
 Adżarska Autonomiczna Socjalistyczna Republika Radziecka 216
 Afganistan 43, 83, 114
 Afryka Północna 76
 Aguli 11
 Akkerman zob. Białogród 93
 Ak Kojunlu zob. Białego Barana plemię i państwo
 Alawerdii 69, 70
 Alazani, rz. 9
 alazański system irygacyjny 59
 Albania kaukaska 22, 25, 26, 29, 36, 40
 Algeti, rz. 95
 Alindża 83
 Ananuri 98
 Anatolia 19–21, 37, 129, 145, 153
 Anczischati 158
 Anglia 211
 Anglicy 210–212
 Ani 43, 52, 56
 Ankara 84, 227, 228
 Apszeroński Półwysep 184, 186
 Arabowie 36–38, 62, 67, 68
 Aragwi, rz. 9, 124
 Ardebil 56
 Argonauci 22
 Armenia 12, 15, 21, 22, 26, 28–31, 36, 37, 39, 40, 43, 52, 53, 65, 84, 87, 93, 116, 117, 143, 201, 206, 208–211, 213–215, 217, 227
 Astrachań 117, 119
 Asyria 21
 Athos, g. 46, 49, 89, 90, 108–110
 Austria 113, 122
 Austro-Węgry 184
 Awarowie albo Awarzy 11, 77, 118, 127
 awarski chanat 118, 127
 Azerbejdżan 12, 15, 23, 36, 43, 52, 55, 59, 77, 81, 83, 84, 91, 93–95, 98, 116, 124, 125, 144, 145, 160, 161, 177, 183, 184, 201, 202, 205, 207, 208, 212, 213, 215, 217, 227
 Azerbejdżanie 12, 62, 91, 94, 98, 124, 134, 155, 171, 172, 177, 188, 209, 217, 218
 Azerbejdżańska Socjalistyczna Republika Radziecka 216
 Azja Mniejsza 18, 22, 24, 32, 44, 84, 92
 Azja Środkowa 61, 77, 79, 82
 Azowskie Morze 22
 Baczkow 66
 Bagdad 38, 43, 45, 55, 79
 Bajbijcy 11
 bakińska gubernia 195, 201
 Baku 117, 124, 166, 167, 172, 173, 183, 186, 189, 191, 196, 206, 211, 212, 216
 Bakuriani 219
 Bałkański Półwysep 60, 66, 92, 135, 175
 Bałkarzy albo Bałkarcy 12
 Basiani 55
 Baskowie 11
 Batumi 5, 8, 24, 125, 156, 166, 173, 182–185, 187, 188, 190–195, 203–205,

- 209–213, 215–217, 220, 222–224, 226, 228
- Batys 24
- Bawarzy 210
- Beludżystan 110
- Berdyczów 122
- Betlejem 31
- Białego Barana (Ak Kojunlu) plemię albo państwo 93
- Białogród albo Akkerman 93
- Białorusini 12
- Białoruś 162, 178
- Bicwinda 92
- Bizancjum, bizantyjskie cesarstwo 31, 32, 34–38, 40–42, 46, 48, 65, 92, 108
- Bobrujsk 162
- Bolnisi 44, 48, 153
- Bordżom 186, 188
- bosporańskie królestwo 29
- Bośnia 135
- Brytyjczycy zob. Anglicy
- Brzeziny 183, 204
- Budugowie albo Budugcy 11
- Bułgaria 66
- Bułgarzy 77
- Cachurowie albo Cachurzy 11
- Cchinwali 216, 226
- Cejlon 46
- Chandzta 45, 48
- Chazarowie 35, 77
- Chewi 14, 15
- Chewsuretia 11
- Chewsury 13
- Chinagulołowie albo Chinagulcy 11
- Chiny 59, 61, 77
- Choni 66
- Chorasan 43
- Chorezm 77, 78, 84
- Chozapini, jezioro 9
- Ciche-Godzi 29, 37
- Ckaltubo 222
- Curtawi 44
- Cylicja 211
- Czarne Morze 8, 9, 15, 18, 24, 25, 27, 32, 52, 56, 59, 107, 125, 152, 167, 186–188, 203, 205, 206, 211, 221, 222
- Czatachi 153, 184
- Czeczeni albo Czeczeńcy 11
- Czerkiesi 11, 148
- Cziatura 183, 186, 189, 191, 192, 219, 226
- Czkondidi 63, 75
- Czorocho, rz. 7, 22, 29, 136, 227
- Dagestan 15, 52, 81, 99, 116, 118, 121, 139, 146, 148, 160, 161, 163, 165, 171, 186, 201, 205, 215
- Dajanowie albo Dajaenowie 21
- Dargowie albo Dargińcy 11
- Derbent 116, 117, 124, 186
- Diauchi 21
- Didgori 51
- Dioskuriada 24
- Dmanisi 61
- Dniestr, rz. 92
- Don, rz. 78
- Dunaj, rz. 92, 103
- Duszeti 139
- Dwin 32
- Dżanga albo Dżangi-tau, g. 7
- Dżawachecki Płaskowyż 9
- Dżawachetia 6, 9, 14, 15, 47, 99, 134, 144, 145, 148, 175, 177, 210, 214
- Dżwari 49, 50
- Egejskie Morze 20
- Egipt 25, 36, 46, 60, 76, 103, 104
- Enguri, rz. 9
- Ereti 39
- Erewan 118, 167, 211, 235
- erewańska gubernia 195, 201
- Erzerum 206
- Eufrat, rz. 79
- Europa 7, 61, 67, 87, 92, 116, 188, 199, 229
- Fazis 24, 26, 28, 32
- Feriduni 122
- Finowie 155
- Francja 116, 122, 184, 211, 212
- Francuzi 153–155, 166, 185
- Gagra 78, 118, 188, 222
- Gandza albo Gjandza, w czasach carskich Jelizawietpol, obecnie Kirowabad 109, 126, 143, 167, 172
- Garnisi 78
- Geguti 71–73
- Gelati 65, 66, 70, 74, 111
- Gori 107, 125, 129, 139, 149, 151, 152, 191, 209, 215, 217, 226
- Grecja 46
- Grecy 12, 22, 24, 25, 35, 100, 129, 153, 166, 171, 172, 181, 195, 218
- Gremi 116
- Gruzińska Socjalistyczna Republika Radziecka 7, 14, 169, 214, 216, 218, 224
- Guria 14, 15, 91, 94, 120, 125, 135, 136, 140–142, 144, 146, 148–150, 162, 170, 173, 191, 192, 209
- Guryjczycy 13, 170
- Halys, rz. 41
- Hetyci 20, 21, 29
- Hiszpania 60
- Hunowie 71

- Ibar 21
 Iber 21
 Iberia Kaukaska 22, 25–40, 42, 44, 46
 Iberyjski Półwysep 76
 Ikalto 65
 Imeretia 13–15, 91, 94, 95, 99, 111, 120, 121, 125, 129, 130, 135, 136, 140–142, 148, 149, 170, 191, 209, 219
 Imeretyjczycy 13, 171
 Indie 60, 61, 67, 117
 Irak 11, 44, 60, 93, 94, 143
 Iran zob. Persja
 Irańczycy zob. Persowie
 Isfahan 126
 Ispir 39
 Ipirski Wąwóz 49
 Izrael 46
- Jelizawietpol zob. Gandża
 jelizawietpolska gubernia 195, 201
 Jerozolima 36
 Jordania 11
- Kabardia 100
 Kabardyjczycy albo Kabardyńcy 11
 Kachetia 13–15, 39, 40, 65, 69, 70, 91, 96–98, 100, 101, 104, 109, 110, 113, 116–118, 121, 124, 126–129, 132, 133, 140, 144, 146–149, 153, 177, 188–192, 221
 Kachetyjczycy 13, 199
 Kałmucy 12
 Kapadocja 30
 Karakorum 79
 Kartlia 13–15, 17, 41, 47, 65, 91–97, 99–101, 105, 106, 111, 113–118, 121, 124, 126–129, 132, 133, 135, 140, 143, 144, 146, 148, 149, 153, 188, 191, 192
 Kartlijczycy 13, 95
 Kaspijskie Morze 25, 52, 53, 78, 81, 110, 116, 117, 167, 186, 211
 Kazachstan 227
 Kazbek albo Mkinwari, g. 7
 Kazwin 110
 Kesz 82
 Kijów 196, 197, 202, 225
 Kilja 92
 Kimerowie 22
 Kipczacy 51
 Kistowie 11
 Kirowabad zob. Gandża
 Kolchida 8, 22, 24–30, 32, 235
 Kolchidzka Nizina 220
 Kolchowie 22–24
 Kolonia 235
 Konya 55
 Konstantynopol 56, 65, 92, 103, 108, 110, 121, 122, 126, 155, 227, 228
- Kozaczyzna 210
 Królestwo Polskie zob. Polska
 Krym 210
 krymski chanat 93
 Ksański Wąwóz 149
 Kubań, rz. 22
 Kumanie, Kumanowie albo Połowcy 77, 78
 Kumycy 12
 Kura, rz. 9, 35, 70, 117
 Kurdowie 134, 212
 Kurdystan 93, 145
 Kutaisi 5, 22, 40, 52, 58, 62, 65, 70, 71, 74, 79, 84, 91, 95, 107, 125, 141, 142, 151, 154, 155, 157, 159, 167, 170, 172, 177, 180, 181, 183–185, 190–192, 198, 204, 215, 217, 220, 225, 226
 kutańska gubernia 195, 201
 Küczük-Kainardzi 121
 Kwaras-Ciche 203
 Kwarela 118
- Lagodechi 203
 Lakowie albo Lakcy 11
 Lazika albo Lazyka 29–33, 35, 37, 39, 42, 101, 136, 206
 Lazowie 12, 13, 26, 29, 101, 102, 136, 206, 227, 228
 Lazystan 6, 14, 101, 207, 227
 Lechici 230
 Leczcumi 14, 15, 90
 Leningrad 226
 Lezgini 11, 195
 Liachwi Wielka, rz. 9
 Liban 62
 Litwa 93, 156, 178
 Lori 213
 Lwów 133
- Łódź 185, 188, 203, 204, 231
- Macharadze zob. Ozurgeti
 Mamelucy 6, 102–104
 Mccheta 25, 28, 29, 33, 35, 45, 49, 50, 68, 92, 118, 125, 140, 150, 215
 Media 23
 Megrelia 12–14, 91, 92, 94, 112, 120, 125, 140, 141, 148–150, 159, 162, 168, 170, 178, 179, 191
 Megrelowie 12, 13
 Meschetia 6, 13–15, 21, 134, 144, 145, 148, 149, 175, 210–212, 219
 Meschijskie Góry 21
 Meschoi 21
 Meszek 21
 Mezopotamia 36
 Milet 24
 Mkinwari zob. Kazbek, g.

Mongołowie 77, 80, 84
 Moschowie 23
 Moskwa 97, 160, 185, 188, 196, 197, 200,
 202, 223, 225, 226
 Mtiule 13
 Mtiuletia 14, 15
 Muszki 21

 Nachiczewan 118
 Narikala 53
 Nekresi 47, 48
 Niemcy (kraj) 184, 206, 210
 Niemcy (naród) 154, 185, 200, 207, 229
 Ninocminde 110
 Nogaje albo Nogajcy 12
 Noworosyjsk 187

 Odessa 152, 182, 185, 188, 189, 193, 196
 Oguzi 43
 Omalo 175
 Opisa albo Opiza 50, 75
 Ormianie 10, 12, 22, 62, 64, 100, 135,
 145, 151, 153, 155, 159, 166, 171, 181,
 184, 185, 188, 189, 191, 195, 207, 211,
 216, 218, 227
 Orpiri 153
 Osetia 14, 15, 17, 215, 218
 Osetyjczycy albo Osetyńcy 12, 17, 171,
 218, 227
 Otchaeklezja 49
 Ozurgeti obecnie Macharadze 125, 149, 191,
 209, 226

 Palestyna 31, 36, 44, 48, 49, 58, 62,
 69, 78, 103, 108, 188
 Parawani, jezioro 9
 Paryż 185, 190, 235
 Persja albo Iran 6, 11, 29, 31–36, 43,
 44, 48, 50, 60, 66, 77, 80, 92–95,
 98–101, 108–110, 112–114, 116–119,
 121–124, 126, 132, 133, 139, 143, 144,
 167, 229
 Perska Zatoka 39
 Persowie albo Irańczycy 23, 29, 34, 35,
 38, 62, 96, 98, 105, 109, 116, 117,
 120, 126
 Petersburg 116, 118, 121, 122, 126, 127, 138,
 139, 157, 159, 185, 188, 189, 192, 193,
 195–197, 200, 202
 Picunda 24, 30, 62, 71, 222
 Pireneje, góry 11
 Pitunt 24
 Polska 45, 46, 58, 104, 122, 148, 156,
 164, 181–183, 188, 203, 204, 224, 229–
 –232
 Polacy 12, 154, 155, 159–164, 176, 184,
 185, 190, 191, 199–203, 211, 231
 Połowcy 51, 77

Południowa Osetia zob. Osetia
 Południowo-Osetyński Obwód Autono-
 miczny 216
 Pont 25, 26
 Poti 8, 9, 24, 40, 58, 125, 152, 182,
 186, 188, 191, 192, 195, 215, 217, 220,
 223, 224, 226
 Poznań 163
 Protohetycy 19
 Pszawa 197
 Pszawetia 14, 15, 105
 Pszawowie 13
 Puławy 196

 Racza 15, 94, 101, 120, 149, 153
 Raczowie albo Raczyjcy 13
 Rica, jezioro 223
 Rioni, rz. 9
 Rosja 100, 104, 109, 113, 114, 116–118,
 120–122, 126, 136, 138, 139, 141–143,
 150, 152, 153, 157, 165, 166, 171, 173, 178,
 181, 183–190, 198, 205–208, 226, 235
 Rosjanie 12, 152–154, 159, 191–193, 196,
 217, 218
 Ruś 61
 Rustawi 14, 217, 220, 226
 Rutulowie albo Rutulcy 11
 Rzym 25, 26, 155
 rzymskie cesarstwo 29

 Saczchere 151
 Sagaredź 127, 129
 Samarkanda 87
 Samcche-Saatabago 91, 92, 94, 101, 112,
 121, 128
 Samgorski kanał 59
 Samtredia 186
 Sardynia 122
 Sarmaci 26
 Sarykamysz 205
 Saspejrowie 23
 Scytowie 22, 26
 Sebastopolis 26
 Seldżucy 43, 51, 52, 62, 77, 92
 Sewan, jezioro 167
 Signachi 139, 151, 173, 215
 Słowianie 12
 Speri 39
 Stany Zjednoczone 221, 229
 Suchumi 5, 8, 24, 29, 37, 40, 125, 136,
 142, 151, 152, 173, 187, 188, 191, 192,
 203, 215, 217, 220, 222, 226, 230
 Sultanija 83
 Suramska Przełęcz 193
 Suzdal 54
 Swanetia 14, 15, 36, 73, 74, 85, 91, 92,
 94, 111, 125, 128, 142, 143, 174, 178,
 204

Swanowie 12–14
Sweti-Cchoweli 69
Syberia 160, 179, 191, 193, 200
Synaj 108
Syria 11, 36, 44–46, 60, 62, 103
Syryjczycy 38
Sziomgwime 65
Szusza 123
Szwecja 116
Szwedzi 155

Śląsk 211
Śródziemne Morze 18–20, 24, 32, 211

Tabal 21
Tabasaranie 11
Taochoi 21
Tao-Klardżeti 39, 48–50, 99
Tbilisi (Tyflis) 5, 6, 14, 15, 17, 33–38, 40, 45, 51–54, 58, 61, 62, 78, 79, 84, 91, 96, 106, 107, 109, 114, 116, 122, 124, 125, 128–131, 133, 138–140, 142, 143, 151, 153–155, 157–163, 167, 168, 171, 172, 177, 180–183, 185–192, 194–204, 207, 208, 211, 213, 215, 217, 218, 220, 223–227, 230–231, 233–235
tbiliska (tyfliska) gubernia 195, 201
Tebriz 77, 97
Teheran 229
Telawi 125, 126, 129, 139, 151, 153, 173, 215, 226
Terek, rz. 154, 230
Tibar 21
Tkibuli 153, 183, 186, 189, 191, 192, 219
Tkwarczeli 219
Tobolsk 160
Trialetia 20
trapezunckie cesarstwo 62
Trapezunt 30, 36, 38, 110, 142, 206, 209
Tuapse 222
Tubal 21
Turcja (państwo osmańskie, państwo tureckie) 11, 90, 92–95, 99–101, 104, 107, 113, 114, 116, 120, 126, 134, 135, 139, 141–145, 153, 165–167, 169, 170, 172, 173, 177, 186, 205–213, 215, 227, 228
Turcy (Turcy Osmańscy) 6, 13, 51, 56,

58, 92, 93, 96, 102, 103, 116, 117, 120, 121, 134–136, 145, 147, 152, 163, 170, 172, 205, 206, 208–210, 212, 216, 227
Turkiestan 83
Tuszetia 14, 15, 107, 173, 175
Tuszynowie 13

Ubisi 89
Ukraina 122, 149, 152, 166, 178, 183, 210, 217
Ukraińcy 12, 188, 191, 218
Ural 152
Urartu 21–23, 29
Urartyjczycy 21, 22
Uzbekistan 43

Wan, jezioro 41
Wardzia 57, 70, 72
Warszawa 96, 163, 185, 188, 196, 202, 203, 232–235
Wenecja 122, 155
węgiersko-czeskie państwo Władysława Jagiellończyka 93
Wiedeń 113, 122, 155
Wielka Brytania 212, 213
Wilno 230
Władimir 54
Włochy 60, 61
Włosi 153, 155
Wołga 35, 78
Wrocław 202
Wschód azjatycki 26
Wschód Bliski 45, 62, 76, 78, 90, 122, 133, 174, 175, 233, 234
Wschód Daleki 38, 220
Wschód Środkowy 38, 45, 59, 133, 174

Zagemi 91
Zakataly 171
Zakaukaska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka 214
Złota Orda 78–80, 83
Zugdidi 125, 153, 159, 191, 215, 217, 226
Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich 112, 214, 220–227

Żydzi 184

SPIS ILUSTRACJI

	str.
1. Grobowiec z terenu Abchazji z epoki brązu (D. M. Lang, <i>The Georgians</i> , New York — Washington 1966, s. 51)	19
2. Srebrna czara z VI w. p.n.e., wykonana prawdopodobnie na terenie dzisiejszej Gruzji (Sz. Amiranaszwili, <i>Sztuka gruzińska</i> , Warszawa 1973, s. 77, ryc. 23)	23
3. Złote kolczyki z V w. p.n.e., wykonane prawdopodobnie na terenie Gruzji (tamże, s. 81, ryc. 26)	24
4. Srebrna czara z I–II w. z wyobrażeniem konia przed ołtarzem ognia, wykonana prawdopodobnie na terenie Gruzji (tamże, s. 99, ryc. 34a)	28
5. Pierścień z wkłęsłorytą podobizną pitiachsza (namiestnika) Iberii Asparucha (Lang, <i>op. cit.</i> , s. 84)	34
6. Królewski herb Bagratydów; pośrodku płaszcz Jezusa bez szwów, u dołu tarczy jabłko królewskie z krzyżem oraz waga sprawiedliwości, ponad tarczą szabla i berło, a jeszcze wyżej harfa i proca Dawida (J. Kawtaradze, <i>Gruzja w zarysie historycznym</i> , Warszawa 1929, s. 51)	39
7. Najstarsza świątynia chrześcijańska w Gruzji w Nekresi, rekonstrukcja (Amiranaszwili, <i>op. cit.</i> , s. 118, ryc. 45)	47
8. Bazylika w Bolnisi z V w. (folder turystyczny: <i>Pamiętniki gruzińskiego zabytków</i> , ryc. 1)	48
9. Dawid IV Budowniczy wg późniejszego fresku (Sz. A. Meschia, <i>Istoria Gruzji</i> , Tbilisi 1968, s. 16/17)	52
10. Twierdza Narikala w Tbilisi z IV w., później wielokrotnie przebudowywana (folder turystyczny: <i>Pamiętniki gruzińskiego zabytków</i> , ryc. 2)	53
11. Średniowieczny zamek i świątynia Metechi w Tbilisi (Kawtaradze, <i>op. cit.</i> , s. 20/21)	54
12. Jerzy III wg późniejszego fresku (Meschia, <i>op. cit.</i> , s. 16/17)	55
13. Ceremonialny strój króla Jerzego III i królowej Tamary wg fresku z klasztoru w Wardzia (H. L. Nickel, <i>Kirchen—Burgen—Miniaturen. Armenien und Georgien während des Mittelalters</i> , Berlin 1974, s. 69)	57
14. Prasa do wina wg fresku z XIII w. (Lang, <i>op. cit.</i> , s. 126)	59
15. Ceremonialny strój dam gruzińskich z XII–XIII w. wg dawnych fresków (tamże, s. 177)	61
16. Świątynia Sweti-Cchoweli w Mcchecie (folder turystyczny: <i>Pamiętniki gruzińskiego zabytków</i> , ryc. 8)	68
17. Wnętrze katedry Alawerdi w Kachetii (Amiranaszwili, <i>op. cit.</i> , s. 265, ryc. 131)	70
18. Świątynia w Picundzie w Abchazji (folder turystyczny: <i>Picunda—Oziera Rica</i>)	71
19. Klasztor jaskiniowy w Wardzie (folder turystyczny: <i>Pamiętniki gruzińskiego zabytków</i> , ryc. 35)	72
20. Ruiny pałacu w Geguti (tamże, ryc. 33)	73
21. Średniowieczne baszty obronne z terenu Swanetii (tamże, ryc. 17)	74
22. Fragment ramy ikony wykonany przez Beka Opizari Sz. P. Amiranaszwili, <i>Gruzinskoje i iskusstwo</i> , Tbilisi 1968, s. 8/9)	75
23. Św. Jan Chrzciciel, fragment ramy ikony wykonany przez Beka Opizari (tamże, s. 8/9)	76

24. Średniowieczne hełmy gruzińskie wg dawnych fresków (Lang, <i>op. cit.</i> , s. 169)	Str. 81
25. Apostoł Piotr, fragment fresku wykonanego przez artystę Damiana w świątyni w Ubisi (Amiranaszwili, <i>Sztuka gruzińska</i> , s. 387, ryc. 208)	88
26. Tbilisi w końcu XVII w. wg zachodnioeuropejskiego drzeworytu (Meschia, <i>op. cit.</i> , s. 40/41)	97
27. Ananuri, twierdza z XVII w. (folder turystyczny: <i>Pamiętniki gruzińskiego zodiaku</i> , ryc. 6)	98
28. Kwaras-Ciche, twierdza eristawów Raczi (N.P. Siewierow, <i>Pamiętniki gruzińskiego zodiaku</i> , Moskwa 1947, s. 139, ryc. 146)	101
29. Zamek w Paszawetii (tamże, s. 141, ryc. 149)	105
30. Baszta mieszkalna w Tuszetii (N. G. Wołkowa, N. G. Dżawachaszwili, <i>Bytowa kultura Gruzji XIX–X wieków. Tradycje i innowacje</i> , Moskwa 1982, s. 23, ryc. 8)	107
31. Dzwonnica w Ninocminde z połowy XVI w. (Amiranaszwili, <i>Sztuka gruzińska</i> , s. 429, ryc. 241)	111
32. Król Wachtang VI, drzeworyt z początku XVIII w. (tamże, s. 515, ryc. 297)	115
33. Herakliusz II wg współczesnego obrazu (Meschia, <i>op. cit.</i> , s. 40/41)	119
34. Święto ludowe w Tbilisi w XVIII w. (obraz L. Gudiaszwili, A. Michajłow, <i>Lado Gudiaszwili</i> , Moskwa 1968, s. 105)	128
35. Dom chłopski w Adżarii (Siewierow, <i>op. cit.</i> , s. 158, ryc. 179)	136
36. Wnętrze domu w Adżarii (Wołkowa, Dżawachaszwili, <i>op. cit.</i> , s. 29, ryc. 15)	137
37. Zamożny dom mieszczański w Kutaisi (Amiranaszwili, <i>Sztuka gruzińska</i> , s. 492, ryc. 275)	141
38. Dom ziemianina w Saczchere (Siewierow, <i>op. cit.</i> , s. 160, ryc. 184)	151
39. Dom mieszczański w Gori (tamże, s. 166, ryc. 195)	152
40. Dom na placu Alawerdi w Tbilisi z pierwszej połowy XIX w. (Amiranaszwili, <i>Sztuka gruzińska</i> , s. 487, ryc. 269)	158
41. Góralska odzież kobieca z końca XIX–początków XX w. (Wołkowa, Dżawachaszwili, <i>op. cit.</i> , s. 63, ryc. 8a)	169
42. Gurijki (fotografia z końca XIX w., Wołkowa, Dżawachaszwili, <i>op. cit.</i> , s. 88, ryc. 7)	170
43. Imeretyjczycy (fotografia z końca XIX w., tamże, s. 71, ryc. 11)	171
44. Adżarzy (fotografia z końca XIX w., tamże, s. 73, ryc. 13)	172
45. Mieszkańcy Tuszetii (fotografia z lat osiemdziesiątych XIX w., tamże, s. 57, ryc. 1)	173
46. Wieś Omalo w Tuszetii (fotografia z lat osiemdziesiątych XIX w. tamże, s. 15, ryc. 1)	175
47. Dom mieszkalny w Kachetii (fotografia z początku XX w., tamże, s. 33, ryc. 18)	177
48. Budynek gospodarczy w Megrelii na podmokłym terenie (fotografia z lat osiemdziesiątych XIX w., tamże, ryc. 17)	178
49. Gruzkańskie narzędzia służące do orki (Lang, <i>op. cit.</i> , s. 79)	179
50. Młocka zboża (album: <i>Niko Pirozmanaszwili</i> , Moskwa 1967, ryc. 53)	180
51. Zbiór winogron w Kachetii (fotografia z końca XIX w., Wołkowa, Dżawachaszwili, <i>op. cit.</i> , s. 83, ryc. 1)	182
52. Sprzedawca uliczny (fotografia z końca XIX w., tamże, s. 138, ryc. 2)	185
53. Gruzkański wielbłądnik (album: <i>Niko Pirozmanaszwili</i> , ryc. 5)	187
54. Zamożni Kachetyjczycy (tamże, ryc. 45)	199
55. Ziemianie gruzińscy podczas uczty (tamże, ryc. 55)	200
56. Wydobywanie andezytu w Bakuriani (obraz L. Gudiaszwili, Michajłow, <i>op. cit.</i> , s. 54)	219
57. Ośrodek wypoczynkowo-turystyczny w miejscowości Picunda nad Morzem Czarnym (folder turystyczny: <i>Picunda—Oziera Rica</i>)	222
58. Ośrodek turystyczny nad jeziorem Rica (tamże)	223

Ilustracja na obwolucie: Dawna zabudowa osady Szatili w Chewsuretii (folder turystyczny: *Szatili*). Zdjęcia wykonali Krzysztof Kowalski i Marian Łukawski.

SPIS MAP

	Str.
1. Historyczne, etniczne i etnograficzne regiony Gruzji	15
2. Iberia i Kachetia w II w.	29
3. Ziemie gruzińskie w drugiej połowie IX w.	40
4. Gruzja na przełomie XII i XIII w.	58
5. Gruzja w końcu XVIII w.	125
6. Podziały administracyjne Zakaukazia w końcu XIX i w początku XX w.	167
7. Gruzja Radziecka	215